

POGLEDI PREBIVALCEV MONOŠTRA NA SOSEDNJO SLOVENIJO

Renata Mejak

Uvodna pojasnila

Življenje Madžarov in Slovencev na stičnih območjih Slovenije in Madžarske je oblikovalo poglede, opažanja, stališča in izkušnje o sosedih, ki vplivajo na medsebojne odnose in sožitje v smislu zблиževanja ali oddaljevanja prebivalcev ob slovensko - madžarski meji.

Cilji raziskave Medetnični odnosi in narodna identiteta v mestu Monošter vključujejo tudi preučevanje percepcij in stališč do lastne in druge etnične skupnosti (Madžarov in Slovencev v Porabju, Madžarov na Madžarskem, Madžarov v Sloveniji in Slovencev v Sloveniji)¹. Analiza percepcij prebivalcev na narodnostno mešanih krajih (tudi Monošter lahko opredelimo kot mesto kjer prebivajo pripadniki različnih narodnosti, poleg Madžarov in Slovencev še Nemci in Romi) lahko opozori na nevrvalgične točke in na produktivna razmerja med etnijami v stiku.

Zapleteni strukturi percepcij o sosednji državi Sloveniji smo se poskušali približati, poleg primerjav Madžarske in Slovenije na nekaterih pomembnih področjih družbenega življenja (kot so pravno politična ureditev obeh držav, življenjski standard, kulturna razvitost, socialna varnost, človeške pravice in zaščita narodnih manjšin)² še s skupino vprašanj, zajetih v naslednja tematska področja:

- vloga posameznih virov pri oblikovanju pogledov na Slovenijo in njene ljudi,
- informiranost respondentov v Monoštru o slovenskih nacionalnih praznikih,
- opažanja respondentov v Monoštru o sorodnostih oziroma razlikah na obeh straneh - meje (Porabje, Prekmurje),
- miselna bližina/oddaljenost Slovencev in Madžarov.

Pri preučevanju navedenih področij smo izhajali iz spoznanja, da so percepcije respondentov nastajale v zavesti respondentov v daljšem časovnem obdobju, v interakciji različnih neposrednih in posrednih dejavnikov.

V raziskavi smo se osredotočili na aktualne poglede respondentov v Monoštru (junij - julij 1992) na sosednjo državo in njene ljudi. Zanimali so nas aktualni pogledi na Slovenijo, ki so kljub večje ali manjše trenutne naklonjenosti respondenta do intervjuja, nastajali skozi daljše obdobje (starost respondentov se je gibala od 18 do 70 let) in se napajali iz različnih virov.

¹ Albina Nečak Lük. Medetnični odnosi v slovenskem etničnem prostoru. Razprave in gradivo šte. 28. INV. Ljubljana 1993, stran 5

² Glej: Renata Mejak. Medčasovna primerjalna analiza čezmejnih stikov in percepcij prebivalcev Monoštra o Madžarski in Sloveniji. Razprave in gradivo šte. 31. INV. Ljubljana 1996

V skladu z osebnim razvojem in z družbenimi spremembami se je podoba Slovenije in Madžarske pri respondentih iz Monoštra dopolnjevala in se tudi spreminjala. Sprostitev čezmejnih stikov po letu 1989 in svoboden pretok informacij je poglobil in razširil spoznanja o političnem, kulturnem, gospodarskem dogajanju v Sloveniji.

V raziskavi je sodelovalo 602 prebivalcev Monoštra. Intervjuji z. respondenti so potekali v madžarskem in slovenskem jeziku, izvajalci intervjujev so bili usposobljeni za delo na posebnih seminarjih.

Narodnostna struktura respondentov v Monoštru leta 1992

	Madžari	"Madžari"	Slovenci	Drugi
N = 602	392	75	128	7
%	65,1	12,5	21,3	1,2

Respondenti so bili razvrščeni po etnični pripadnosti v naslednje kategorije:

Madžari	- homogena skupina respondentov, ki so se opredelili kot Madžari,
"Madžari"	- po določenih kazalcih smo predvidevali, da so respondenti te skupine slovenskega porekla,
Slovenci	- respondenti, ki so se opredelili kot Slovenci ali kot Slovenci in Madžari hkrati, ali kot Vendi
Drugi	- v to kategorijo so zajeti maloštevilni Nemci, Romi in respondenti, ki se niso narodnostno opredelili.

Pomen posameznih virov pri oblikovanju pogleda na sosednjo Slovenijo in njene prebivalce

Pogostejši stiki prebivalcev Monoštra s Slovenijo po letu 1989 in svoboden pretok informacij iz Slovenije na Madžarsko so poglobili in razširili prejšnje skromno vedenje o sosedih in omogočili oblikovanje nove podobe o sosednji Sloveniji.

Pri preučevanju percepcij prebivalcev Monoštra o sosednji Sloveniji smo želeli najprej spoznati dejavnike, kakor tudi težo in pomen posameznih dejavnikov iz katerih nastaja po zapletenih interakcijah v zavesti respondentov podoba o Sloveniji in njenih ljudeh.

Ne glede na dejstvo, da so percepcije respondentov o Sloveniji oblikovale različne formalne in neformalne vezi, osebne in tuje izkušnje, interakcije različnih socialnih, kulturnih in političnih vplivov, kakor tudi osebnost posameznega respondenta (starost, spol, izobrazba, etnična pripadnost, interesi, izkušnje, itd.), smo v vprašalniku razčlenili in ločeno prikazali posamezne elemente iz katerih je zgrajena podoba o sosedih. Respondenti so ocenili težo posameznih elementov glede na njihov pomen za oblikovanje pogleda na Slovenijo. Ocene so izražene v točkah od 1 do 10, kjer ima 1 najmanjši, 10 pa največji pomen.

Respondenti so pomen posameznih virov pri oblikovanju njihovega pogleda na sosednjo Slovenijo in njene ljudi ovrednotili tako:

TB 1 (tabela prikazuje povprečne vrednosti)

Madžari povpr.	"Madžari" povpr.	Slovenci povpr.	Skupaj povpr.				
1. osebne izkušnje	7,29	1. osebne izkušnje	7,17	1. osebne izkušnje	7,60	1. osebne izkušnje	7,34
2. madž. TV oddaje	6,82	2. radio (madž. od.)	7,12	2. kulturne prired.	7,12	2. kultur. prired.	6,87
3. čas. rev. madž.	6,68	3. čas. rev. madž.	7,08	3. radio (mad. odd.)	6,65	3. TV madžar. odd.	6,72
4. kultur. prireditve	6,77	4. kultur. prireditve	6,94	4. šola	6,61	4. čas. rev. madž.	6,67
5. radio. madž. oddaje	6,58	5. TV madž. oddaje	6,82	5. radio slov. od.	6,60	5. rad. madž.	6,67
6. knjige madžarske	6,14	6. šola	6,57	6. TV mad...odd.	6,52	6. šola	6,29
7. šola	6,11	7. knjige	6,46	7. del. Zveze Slov.	6,44	7. knjige. madž.	6,16
8. delov. Zveze Slov.	5,81	8. radio. slov. od.	6,38	8. čas. rev. madž.	6,40	8. del. Zveze Slov.	6,03
9. pripov. drugih	5,73	9. del. Zveze Slov.	6,35	9. TV slov. odd.	6,03	9. pripov. drugih	5,66
10. predav. posveti	5,27	10. TV slov. oddaje	6,12	10. čas. rev. slov.	5,87	10. pred. posveti	5,49
11. radio slov. odd.	4,80	11. predav. posv.	6,04	11. pre. posv.	5,77	11. radio slov. odd.	5,45
12. TV slov. oddaje	4,70	12. pripov. drugih	5,93	12. knjige slov.	5,67	12. TV slov. oddaje	5,21
13. knjige (slov.)	4,26	13. čas. rev. slov.	5,57	13. pripov. drugih	5,29	13. časop. rev. slov.	4,83
13. časop. rev. slov.	4,26	14. knjige slov.	5,52	14. knjige madž.	4,06	14. knjige slov.	4,77

Razvrstitev posameznih virov po njihovem pomenu za nastajanje podobe o Sloveniji in njenih ljudeh z vidika etnične pripadnosti respondentov izkazuje naslednje značilnosti:

1) Prvo mesto pri oblikovanju pogleda na sosednjo Slovenijo so respondenti, ne glede na etnično pripadnost, prisodili osebnim izkušnjam. Ta odločitev respondentov nedvoumno kaže, da imajo pri oblikovanju podobe o Sloveniji najpomembnejšo vlogo samostojno pridobljene izkušnje in neposredni stiki z življenjem v sosednji državi

Osebne izkušnje so respondenti zelo izenačeno ovrednotili (nad 7 povprečne vrednosti). Primerjava ocen po etnični pripadnosti respondentov kaže le na majhne difference. Največ točk so osebnim izkušnjam prisodili Slovenci (7,60), sledijo jim Madžari (7,29) in "Madžari" (7,17). Analiza variance je pokazala, da pripadnost etnični skupini vpliva na oceno respondentov o pomenu osebnih izkušenj pri oblikovanju pogleda na Slovenijo ($p = 0.0250$). Prav tako lahko iz podatkov lahko razberemo, da izobrazba vpliva na oceno pomembnosti osebnih izkušenj ($p = 0.007$).

Posredne izkušnje respondentov (kot je na primer pripovedovanje drugih o Sloveniji) imajo v primerjavi z osebnimi izkušnjami le majhno težo pri nastajanju podobe o Sloveniji. Vsi respondenti so, ne glede na etnično pripadnost pripovedovanje drugih ocenili približno enako ("Madžari" 5,93, Madžari 5,73 in Slovenci 5,29).

Primerjava rangiranja osebnih izkušenj prebivalcev Monoštra z izsledki na isto vprašanje v Lendavi, kaže, da so respondenti v Monoštru in v Lendavi pri oblikovanju podobe o sosednji državi, na trdno prvo mesto postavili osebne izkušnje.

2) Podobno izenačenost pogledov kot pri oceni pomena osebnih izkušenj je moč zaslediti pri respondentih tudi pri ocenjevanju virov z najmanjšo težo za oblikovanje pogledov na Slovenijo. Respondenti so na spodnji del lestvice uvrstili slovenske knjige, časopise in revije. Najbolj izrazita je takšna razvrstitev pri Madžarih (4,26 točk) in "Madžarih" (5,57 in 5,52 točk), ki slovenskega jezika le v skromnem obsegu ali pa sploh ne obvladajo.

Analiza variance je prav tako potrdila, da pripadnost etnični skupnosti vpliva na oceno respondentov o pomenu slovenskih knjig, revij in časopisov pri oblikovanju pogleda na Slovenijo ($p = 0.0003$).

Razvrstitev slovenskih knjig, revij in časopisov na zadnja mesta po pomenu za oblikovanje pogleda na Slovenijo, ne preseneča, ker je znanje slovenskega knjižnega jezika (pretežni del knjig, revij in časopisov je dosegljiva le v slovenskem knjižnem jeziku) na nizki stopnji tako pri respondentih Slovincih kot tudi Madžarih slovenskega porekla. Pri večini Madžarov pa gre za popolno nepoznavanje slovenskega knjižnega jezika. Navedene trditve dokumentirajo izsledki delu naše raziskave o jezikovnem znanju.³

Nekoliko bolj vzpodbudni so podatki iste raziskave o poznavanju slovenskega narečja v Porabju. Respondenti Slovenci večinoma obvladujejo slovensko porabsko narečje (68,0% dobro, 14,8% srednje dobro, 11,7% slabo). Respondenti Madžari v pretežni večini slovenskega porabskega narečja ne poznajo (86,7%, korelacija 5. 9). Kljub nevzpodbudnim podatkom o poznavanju slovenskega jezika so izsledki o razumevanju slovenskih tekstov nekoliko bolj obetavni, vendar ne v taki meri, da bi predstavljali močnejšo vzpodbudo za zблиževanje s slovenko pisno besedo.⁴

Vzroki za preskromno vlogo slovenske pisane besede pri oblikovanju pogleda respondentov na Slovenijo so, poleg nerazumevanja besedil v slovenskem jeziku, tudi v šibki motiviranosti za učenje slovenskega jezika in v dosegljivosti knjig (v Monoštru so slovenske knjige na voljo v šolski in mestni knjižnici, v prosti prodaji jih praviloma ni), časopisov in revij (redna dobava iz Slovenije ni zagotovljena) v slovenskem jeziku.

Novo vzpodbude za izpopolnjevanje v slovenskem jeziku prinaša, poleg informiranja o življenju in dogajanjih v Porabju, zamejstvu in na Madžarskem, časopis za Slovence na Madžarskem "Porabje", ki izhaja od leta 1992 na 14 dni, (v nakladi 1000 izvodov, sprejema ga pa vsaka slovenska družina v Porabju) pretežno v porabskem narečju, slovenskem knjižnem jeziku in z občasnimi prispevki v madžarskem jeziku. Časopis Porabje svoje bralce, poleg informiranja o dogajanju v ožjem in širšem okolju, tudi jezikovno vzgaja (narečni izrazi so v oklepaju v tekstu zapisani tudi v madžarskem ali slovenskem jeziku). Časopis Slovencev na Madžarskem Porabje (izhaja z denarno pomočjo Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem) je bil v času izvedbe intervjujev v Monoštru šele v povojju. V naslednjih letih je časopis pridobil širši krog bralcev in pridobil večji pomen v življenju slovenske skupnosti v Porabju.

Na podlagi podatkov o znanju slovenskega jezika in razumevanju slovenskih tekstov kakor tudi na podlagi razvrstitve pisnih virov na zadnja mesta na lestvici, lahko sklenemo, da imajo slovenske knjige, revije in časopisi za oblikovanje pogledov respondentov na Slovenijo, skromnejši vpliv kot nekateri drugi viri, zlasti osebne izkušnje in TV oddaje.

3) Dokaj visoko razvrstitev virov za oblikovanje pogledov na sosednjo Slovenijo so

³ Respondenti iz Monoštra so ocenili svoje znanje slovenskega knjižnega jezika tako:

slabo oziroma sploh ne obvlada slovenski jezik 92,1% Madžarov (korelacija med madžarsko etnično pripadnostjo in nepoznavanjem slovenskega jezika je 4,1), 64,0% "Madžarov" in 26,6% Slovencev. Podatki povzeti iz Sumarnega pregleda rezultatov raziskave Medetnični odnosi in narodna identiteta v mestu Monošter/Szentgotthárd, Dokumentacija Inštituta za narodnostna vprašanja, Ljubljana 1993, stran 71, 78

⁴ Iz sumarnega pregleda rezultatov raziskave povzemamo, da so respondenti ocenili razumevanje slovenskih tekstov tako:

- slovenski tekst v celoti razume:	1,0%	Madžarov.	5,3%	"Madžarov"	in	21,9%	Slovencev.
- razume vsebino teksta:	5,6%	--	25,3%	--	40,6%	--	
- teksta ne razume:	74,2%	--	33,3%	--	1,6%	--	

respondenti namenili še madžarskim TV oddajam, kulturnim prireditvam (zlasti Slovenci), radijskim oddajam, madžarskim časopisom, revijam in knjigam, slovenskim radijskim oddajam (respondenti Slovenci), delovanju Zveze Slovencev na Madžarskem ("Madžari" in Slovenci) in šoli. Naštetim virom so namenili od 6 do 7, 12 povprečne vrednosti točk.

Respondenti so, ne glede na njihovo etnično pripadnost, dokaj enotni glede najpomembnejšega vira (osebne izkušnje) in manj pomembnih virov (knjige, časopisi in revije v slovenskem jeziku) za oblikovanje njihovih pogledov na sosednjo Slovenijo.

Dokajšnjo enotnost zapažamo tudi pri vrednotenju pomena šole. Razvrstitev šole na 7. (Madžari) in 6. mesto ("Madžari", Slovenci), ne kaže na večje razlike v številu točk med najvišje ovrednotene osebne izkušnje in šolo (7,34 točk skupne povprečne vrednosti za osebne izkušnje v primerjavi s šolo, ki je dosegla po vrednotenju respondentov 6,29 skupno povprečno vrednost). Šolo so ocenili s približno enakim številom točk vsi respondenti, tako Madžari (6,11) kot tudi "Madžari" (6,57) in Slovenci (6,61). Analiza variance je pokazala, da z majhnim tveganjem lahko trdimo, da izobrazba respondenta vpliva na oceno o pomenu šole kot dejavnika, ki oblikuje pogled na sosednjo Slovenijo in njene prebivalce ($p=0.0061$).

Ocene respondentov kažejo, da imajo mediji (zlasti madžarska TV in radio) močan vpliv na oblikovanje pogledov respondentov na Slovenijo. Po oceni nekaterih respondentov mediji dosegajo ali celo presegajo pomen šole pri seznanjanju o Sloveniji in njenih ljudi. Etnična pripadnost respondentov vpliva na rangiranje pomena madžarskih TV in radijskih oddaj, čeprav se ocene bistveno ne razhajajo.

Analiza variance potrja, da ima pripadnost etnični skupnosti določen vpliv na ocene respondentov (TV madžarske oddaje $p=0.0076$, radio madžarske oddaje $p=0.0147$). Večja so razhajanja v ocenah respondentov pri ocenjevanju radijskih in TV oddaj v slovenskem jeziku, in sicer med Madžari na eni strani in med "Madžari" in Slovenci na drugi strani (razlika v številu točk varira pri slovenskih TV oddajah od 4,70 - 6,13, pri slovenskih radijskih oddajah pa od 4,80 - 6,60). Prav tako tudi analiza variance potrja, da pripadnost etnični skupnosti vpliva na ocene o pomembnosti TV in radijskih oddaj v slovenskem jeziku (TV oddaje $p=0.0004$, radijske oddaje $p=0.0002$).

Madžari zaradi nepoznavanja jezika slovenskih TV in radijskih oddaj ne gledajo in ne poslušajo, zato so pomen teh oddaj ocenili le s 4,70 in 4,80 točkami. Za "Madžare" in Slovence imajo slovenske oddaje zaradi poznavanja ali vsaj delnega poznavanja večji pomen (od 6,03 - 6,60 točk). Radijske oddaje v slovenskem jeziku so nekoliko višje ocenjene kot TV oddaje. TV oddaje v slovenskem jeziku so na programu 14 dnevno, in sicer oddaja Porabski utrinki, madžarske TV iz Budimpešte v trajanju 25 minut.

Prebivalci Monoštra poleg tega lahko spremljajo tudi oddaje TV Slovenije (I. in II. program), vendar pri teh oddajah pomeni resno oviro slovenski knjižni jezik. Podatki naše raziskave izkazujejo, da slovenske TV oddaje razumejo predvsem Slovenci (le 2,3% Slovencev ne razume teh oddaj), Madžari in "Madžari" pa v znatno manjšem številu (75,3% in 33,0% ne razume).

V Porabju lahko radijske oddaje v slovenskem jeziku spremljajo iz studija Győr (1 x 10 minut na teden, po načrtih naj bi do konca leta 1997 bistveno razširili obseg slovenskih oddaj) in iz oddajnikov iz Slovenije. Naši izsledki kažejo, da imajo slovenske radijske oddaje za Slovence in tudi za "Madžare" dokaj pomembno mesto pri oblikovanju pogleda na Slovenijo, dočim pri Madžarih zaradi nepoznavanja jezika imajo te oddaje bistveno manjši pomen.

Na podlagi ocene respondentov o pomenu posameznih virov za oblikovanje percepcij o Sloveniji in njenih ljudeh lahko sklenemo, da:

- imajo osebne izkušnje, za vse etnične skupine, zajete v raziskavi, najpomembnejšo vlogo,
- ima poznavanje slovenskega jezika odločilno vlogo pri rangiranju virov.
- so slovenskim in tudi madžarskim knjigam respondenti namenili le skromno vlogo.

Poznavanje slovenskih nacionalnih praznikov

Za izhodišče preučevanj pogledov o Sloveniji smo želeli pridobiti nekaj osnovnih informacij od respondentov iz Monoštra o njihovem poznavanju nekaterih elementov slovenske zgodovine in kulture. Sklepamo, da odgovori o poznavanju slovenskih nacionalnih praznikov lahko do neke mere osvetlijo informiranost respondentov o temeljnih mejnikih slovenske zgodovine in kulture. Pričakovali smo, da so vsaj bežno spremljali in registrirali dogodke ob osamosvajanju Slovenije leta 1991. Glede na to, da imajo proslave ob slovenskem kulturnem prazniku (8. februar) v Porabju že daljšo tradicijo, smo predvidevali seznanjenost respondentov s kulturnim praznikom Slovencev.

Odgovori respondentov nam pomagajo pri razčlenjevanju dileme:

- ali so v percepcijah prisotni nekateri najpomembnejši momenti slovenske zgodovine in kulture, ki tvorno sooblikujejo podobo o Sloveniji,
- ali pa se percepcije o Sloveniji nahajajo v zgodovinsko in kulturno praznem prostoru in se napajajo iz trenutnih vtisov, (kot so občasna potovanja v Slovenijo, osebni kontakti s Slovenci iz Slovenije, s Slovenci iz Porabja), parcialnih, nepovezanih in nerefektiranih podatkov.

Vprašanje o slovenskih nacionalnih praznikih je bilo postavljeno respondentom v odprti obliki in se je razlikovalo od večine ostalih vprašanj intervjuja, ki so bila zaprtega tipa in so preučevala predvsem afektivna in vrednostna stališča respondentov. Pri tovrstnih vprašanih ankete je zadoščalo, da so respondenti aktivirali svoje osebne izkušnje, poglede in stališča, povezanih z lastno etnijo in z etničnimi skupnostmi s katerimi živijo v stiku.

Vprašanje o poznavanju slovenskih nacionalnih praznikov se je dotaknilo področja kognitivne sfere percepcij o sosednji Sloveniji in je zahtevalo od respondentov določanja znanja iz zgodovine in kulture Slovencev.

Odgovori respondentov na vprašanje o poznavanju slovenskih nacionalnih praznikov (ker je bilo vprašanje odprtega tipa so morali respondenti navesti poimenovanje ali vsaj datum enega ali več slovenskih nacionalnih praznikov) kažejo, da je bilo vprašanje za respondente v Monoštru prezahtevno in pretežko. Razlogi za težave respondentov se krijejo zlasti v dolgoletni izoliranosti od sosednje Slovenije, kar je onemogočilo prebivalcem Monoštra (in celotnega Porabja) spoznavanje zasnov zgodovinskih in kulturnih temeljev na katerih so zasnovani slovenski nacionalni prazniki. Drugo težavo pa predstavlja dejstvo, da se je vsebinska in časovna strukturiranost slovenskih nacionalnih praznikov po osamosvojitvi Slovenije, spremenila. Nekateri respondenti so odgovorili (10 respondentov), da zaradi "nastalih sprememb slovenskih praznikov ne poznajo".

Zbrani odgovori kažejo, da velika večina respondentov nima elementarnega znanja o slovenski (polpretekli) zgodovini in kulturi. Le redki posamezniki (2,0% responden-

tov pozna en praznik, 1,0% pozna več praznikov) so se spomnili, da so nacionalni prazniki v Sloveniji povezani z nastankom samostojne Slovenije in s slovenskim kulturnim praznikom (Prešernova proslava).

Posamezni dokaj redki pisni odgovori (večina sploh ni odgovorila na vprašanje) kažejo, da več respondentov ne razlikuje med nacionalnimi in cerkvenimi prazniki (navajali so Božič, Miklavževanje, Novo leto, proščenje, Dan mrtvih itd). Nekateri so izjavili, da poznajo praznike vendar jih ne znajo poimenovati. Več respondentov je navedlo praznike iz polpretekle zgodovine kot so Dan mladosti, Dan borca, Dan Republike v novembru. Prešernov dan ali 8. februar je navedlo sedem respondentov. Nekateri so navajali dneve, ki so povezani z ljudskimi običaji (mlaj, trgatev, borovo gostüvanje) ali s srečanjem narodnih manjšin na Madžarskem (narodnostni dnevi, ki so jih praznovali na Madžarskem do leta 1991).

Preseneča visoko število respondentov, ki so odgovorili, da slovenske nacionalne praznike ne poznajo (46,8%). V največjem številu pa so bili respondenti, ki na to vprašanje sploh niso odgovorili (50,2%).

Izsledki analizirani z vidika nacionalne strukture respondentov kažejo, da so Slovenci v primerjavi z Madžari in "Madžari" nekoliko boljše informirani o slovenskih nacionalnih praznikih, čeprav še vedno izredno skromno, ob upoštevanju dejstva, da gre za nacionalne praznike matičnega naroda in sosednje prijateljske dežele.

Podatki o poznavanju slovenskih nacionalnih praznikov razvrščeni po etnični pripadnosti respondentov kažejo naslednjo podobo:

	Madžari %	"Madžari" %	Slovenci %
pozna enega	1, 5	0, 0	4, 7
pozna več	0, 3	0,0	3, 9

Odgovori razvrščeni po starostni in izobrazbeni strukturi respondentov kažejo, da so redki posamezniki, ki so uspeli navesti enega ali več slovenskih nacionalnih praznikov, večinoma mlajši prebivalci Monoštra (do 40 let), s poklicno (11,1%), srednjo (27,8%) ali VIŠ-VIS izobrazbo (55,6%).

Primerjava izsledkov o poznavanju slovenskih nacionalnih praznikov v Monoštru z izsledki v Lendavi (kjer smo preučevali poznavanje madžarskih nacionalnih praznikov v krogu prebivalcev Lendave) kaže na bistveno slabše rezultate v Monoštru. V Lendavi je 39,0% respondentov navedlo enega ali več madžarskih nacionalnih praznikov. Pri poznavanju praznikov so prednjačili Madžari (65,9%) vendar pa so tudi Slovenci dokazali dostojno raven poznavanja nacionalnih praznikov sosednje Madžarske (39,1%).

Izsledki o poznavanju slovenskih nacionalnih praznikov kažejo, da kljub upoštevanju neugodnih razmer, ki so zatrle pojavne oblike narodne zavesti slovenske manjšine v Porabju in za daljše obdobje onemogočile naravno povezovanje prebivalcev v bližini madžarsko slovenske meje, je poznavanje kulture in zgodovine sosednje Slovenije, še izredno skromno. Odgovori respondentov Slovencev in "Madžarov" (osebe s slovenskim poreklom) pričajo o težavah s katerimi se srečujejo pri prepoznavanju lastne narodne identitete, pri Madžarih pa je razvidno, da so na splošno pre malo pozorni na politična in kulturna dogajanja v njihovem neposrednem sosedsstvu.

O sorodnostnih in razlikah med Porabjem in Prekmurjem

Pri presojanju in ocenjevanju sorodnosti in različnosti na nekaterih področjih vsakdanjega življenja v Porabju in v Prekmurju, gre pravzaprav za prepoznavanje dinamičnih interakcij slovenskih in madžarskih vplivov, ki že več kot tisoč let (t.j. od prihoda Madžarov v Karpatski bazen) zaznamujejo življenje prebivalcev ob Muri in Rabi. Sobivanje Slovencev in Madžarov skozi stoletja je pustilo številne vplive na različnih področjih (jezik, kultura, religija, običaji in navade, itd.).

Kljub dolgemu sobivanju Slovencev in Madžarov v skupnem zgodovinskem prostoru se je temeljitejše raziskovanje medsebojnih vplivov pričelo pozno, t.j. šele v 19. stoletju. Ne glede na nekatere raziskovalne dosežke zadnjih desetletij so ugotovitve Avgusta Pavla pred dobrim pol stoletjem o nezadostnem medsebojnem poznavanju Slovencev in Madžarov, še danes aktualne. A. Pavel meni tako: "Naše medsebojno poznavanje je nezadostno. To vodi v brezbriznosti, hladnemu nezanimanju, celo k neutemeljenemu podcenjevanju. Pri nas hitro omenjajo Balkan, tam čez pa Azijo. To pa ni dobro. Prepričan sem, da bi medsebojno poznavanje rodilo spoštovanje, spoštovanje pa vsaj simpatije. Temeljna učenja najinih religij bi nas zavezovala celo na več".⁵ V navedeni razpravi A. Pavel nadaljnje ugotavlja, da je madžarsko znanstveno raziskovanje temeljito raziskalo slovenske korenine madžarske kulture, s slovenske strani pa v času, ko je A. Pavel deloval, to ni bilo storjeno.

K raziskovanju medsebojnih slovensko-madžarskih vplivov so največ prispevali Jožef Kosič, Anton Trstenjak, Avgust Pavel, Vilko Novak, Bellosics Bálint, Gönczi Ferenc, Gunda Béla, Bálint Béla, Csaba József, Dömötör Sándor in Barabás Jenő. Danes področja medsebojnega vplivanja in literaturo, ki raziskuje prevzemanje kulturnih elemenov v slovenski in madžarski kulturi poglobljeno raziskuje etnologinja Marija Kozar Mukič.

Raziskovanje medsebojnih slovenskih - madžarskih vplivov odkriva številne podobnosti na področju materialne kulture (tradicionalne stanovanjske hiše, gospodarska poslopja, zunanji videz vasi, itd.), folklori (glasba, ples, ljudsko pesništvo, skupni motivi v ljudskem pesništvu in pripovedništvu, ljudska verovanja, običaji, itd.), oblačenju (zlasti v preteklosti, ko so obleke izdelovali iz enakih materialov in s podobno ornamentiko), notranji strukturi in opremljenosti hiš ter v načinu življenja.

Preučevanja medsebojnih slovensko-madžarskih vplivov razkrivajo, da so bili od vsega začetka ti vplivi dvosmerni, vendar pa je bila v posameznih časovnih obdobjih teža teh vplivov različna. A. Pavel in M. K. Mukič ugotavljata, da je bilo v prvem obdobju slovenski vpliv močnejši od madžarskega.⁶ Močnejši vplivi so še tudi danes prisotni, in sicer v taki meri, da je v obmejnih slovensko-madžarskih krajih komaj viden prehod na področje druge države. Razlike se pojavljajo šele v krajih, ki so bolj oddaljeni od meje. M. K. Mukič meni, da podobnost in istovetnost kulture vseh sosednjih narodov, Madžarov in Slovencev, najbrž izvira iz skupne evropske kulture.

V okviru naše raziskave o medetničnih odnosih nas je zanimalo, ali respondenti sploh registrirajo in osmislijujejo sorodnosti in razlike na nekaterih področjih vsakdanjega življenja med Porabjem in Prekmurjem.

Za presojanje o medsebojnih slovenskih-madžarskih vplivih smo namenili nekaj vprašanj, ki zaradi svoje konkretnosti ne zahtevajo od respondentov posebnega misel-

⁵ Pável Ágoston. Válogatott tanulmányai és cikkei. Szombathely 1976, stran 197

⁶ A. Pavel, isti vir, stran 217, M.K.Mukič, Kölcsonhatások, Tanulmányok a Szlovéniai magyarság körébol. Teleki László alapirvány, Budapest 1994, stran 114

nega napora. Respondente iz Monoštra smo zaprosili, da ocenijo podobnosti (ali različnosti) na obeh straneh meje, in sicer:

- v zunanjem videzu naselij, stavb, gospodarskih poslopij in ureditvi prostora,
- v oblačenju prebivalstva v obmejnih slovensko-madžarskih krajih,
- v prehranjevalnih navadah prebivalstva,
- v obnašanju ljudi v Porabju in Prekmurju,
- v zgodovinskih izkušnjah prebivalcev.

V okviru prvih treh primerjav (videz naselij, stavb, itd., oblačenje in prehranjevanje) so morali respondenti aktivirati svoja zapažanja, ki so nastajala na podlagi osebnih stikov s Slovenijo (obiski), prebiranja literature o Sloveniji, poslušanja on gledanja radijskih in televizijskih oddaj in podobno.

Četrto in peto vprašanje (obnašanje in zgodovinske izkušnje) zajemata področji, ki sta od anketirancev zahtevali, ne le opazovanje, temveč tudi nekaj refleksije. Respondenti so se morali osredotočiti na manj razvidne značilnosti in se poglobiti v miselni svet (za mnoge respondente so le-ti že dokaj oddaljeni), ki so jih osebno ali posredno doživeli po pripovedovanju drugih.

Utemeljenost vprašanj o sorodnosti korenini v spoznanju, da zaznavanje sorodnosti na posameznih področjih življenja na obeh straneh meje, lahko pozitivno vpliva na interetnične odnose in prispeva k zблиževanju prebivalcev Prekmurja in Porabja. Znano je, da sorodnost mikro kultur, življenjskih navad, podobnost vzorcev obnašanj in komunikacij zблиžuje narode in pogloblja medsebojno sodelovanje.

Pri vrednotenju anketnih odgovorov nastopajo, poleg objektivnih presojanj tudi emocionalni momenti (notranje vezi z matičnim narodom, identifikacija z življenjskim slogom in navadami sosedov, itd.), ki lahko vplivajo na zaznavanje sorodnosti in različnosti na posameznih področjih raziskovanja. Predvidevali smo, da je strukturiranost odgovorov povezana z narodno pripadnostjo, starostjo in izobrazbo respondentov. Prav tako ni zanemarljiv dejavnik pri primerjanju in prepoznavanju sorodnosti med Porabjem in Prekmurjem, pogostost potovanj v Slovenijo kakor tudi sposobnost sporazumevanja in komuniciranja s prebivalci Prekmurja.

Respondenti iz Monoštra so na prvo vprašanje, ALI OPAŽATE SORODNOSTI NA OBEH STRANEH MEJE V ZUNANJEM VIDEZU NASELIJ, STAVB, UREDITVI PROSTORA, odgovorili tako:

Tabela 1	MADŽARI	"Madžari"	SLOVENC	DRUGI+B.0	SKUPAJ
	%	%	%	%	%
NIČ	7.7	6.7	12.5	14.3	8.6
MALO	21.2	38.7	28.1	14.3	24.8
PRECEJ	34.7	44.0	21.9	14.3	32.9
MNOGO	22.7	4.0	28.1	28.6	21.6
NE VEM	13.8	6.7	9.4	28.6	12.1
Total	65.1	12.5	21.3	0.7 + 0.3	100.0

n= 602

Med respondenti prevladuje ocena, da so določene, večje ali manjše sorodnosti na obeh strani meje glede videza naselij, stavb ureditvi prostora "precej". Le manjše število respondentov je menilo, da ni nobene sorodnosti na tem področju na obeh straneh slovenske - madžarske meje.

Med respondenti, ki so zaznali "malo" sorodnosti med Prekmurjem in Porabjem prevladujejo "Madžari" slovenskega porekla (korelacija je 2.4) in Slovenci. Podobno so razvrščeni tudi odgovori pri alternativni "precej", kjer največ sorodnosti zaznavajo "Madžari", sledijo jim Madžari in v precej manjšem številu Slovenci.

Med respondenti, ki so izbrali alternativo "mного" prednjačijo Slovenci, z nekaj odstotki razlike jim sledijo jim Madžari, močno pa zaostajajo za njima pa "Madžari", med katerimi so se maloštevilni (4,0%) zaznali "mного" sorodnosti med Prekmurjem in Porabjem v zunanjem videzu naseljih, stavb, ureditvi prostora, itd.

V skupino, ki ni uspela zaznati sorodnosti in odgovorila "ne vem" so se uvrstili v večjem številu Madžari in respondenti, ki sploh niso odgovorili na vprašanja.

Razvrstitev respondentov po starostni strukturi kaže, da srednja generacija (od 31 do 50 let) in starejši nad 50 let zapaža več podobnosti na obeh straneh meje kot mladi do 30 let. Odgovore "ne vem" (ali b.o.) so v največjem številu posredovali mladi respondenti do 30 let (korelacija je 3.5).

Med izobrazbo respondentov in zaznavanjem podobnosti v Prekmurju in Porabju nastopa povezava, opazen je trend, da respondenti s srednjo in VIS/VIŠ izobrazbo bolj zaznavajo podobnosti kot respondenti z nižjo izobrazbeno stopnjo (zlasti z nekončano osnovno šolo), ki so v večjem številu izbirali odgovor "ne vem".

Pri vrednotenju odgovorov velja upoštevati, da so imeli respondenti iz Monoštra do leta 1989 le zelo omejene možnosti za potovanje v Slovenijo kar je omejevalno vplivalo na spoznavanje sorodnosti in razlik med Porabjem in Prekmurjem. Tudi danes so v primerjavi z Lendavčani v bistveno slabšem položaju. Prometne povezave Prekmurja s Porabjem so še vedno neustrezne (javni promet še ni urejen), hkrati pa tudi šibko materialno stanje prebivalcev v Porabju ovira pogostejša potovanja čez mejo. Poleg teh objektivnih zaviralnih okoliščin, (ki vplivajo na prepoznavanje sorodnosti ali različnosti na obeh straneh meje) imajo tudi subjektivni dejavniki svojo vlogo (obiskovalci se večinoma osredotočajo na cilje njihovega obiska, na osebe s katerimi se bodo srečali, manjšo pozornost pa namenjajo okolju, ki se v glavnih potezah ne razlikuje od njihovega domačega okolja).

Gledano v celoti in z upoštevanjem specifičnih okoliščin Porabja (do leta 1989) odgovori kažejo, da večina respondentov (78,3%), ne glede na etnično pripadnost, zapaža določeno stopnjo (malo, precej ali mnogo) sorodnosti na obeh straneh meje glede zunanjega videza stavb, naselij in ureditvi prostora.

Respondenti so na drugo primerjalno vprašanje, ALI OPAŽATE SORODNOSTI NA OBEH STRANEH MEJE V OBLAČENJU PREBIVALSTVA, odgovorili tako:

Tabela 2:	MADŽARI	"Madžari"	SLOVENC	DRUGI+B.O	SKUPAJ
	%	%	%	%	%
NIČ	10.2	10.7	20.3	14.3	12.5
MALO	20.4	32.0	24.2	28.6	22.8
PRECEJ	31.4	45.3	23.4	0.0	31.1
MNOGO	24.7	5.3	22.7	28.6	21.9
NE VEM	13.3	6.7	9.4	28.6	11.8
Total	65.1	12.5	21.3	0.7 + 0.3	100.0

n= 602

Za respondente izbira odgovora na vprašanje o oblačenju na obeh straneh meje ni bilo, po našem mnenju, težavno. Respondenti so ocenjevali predvsem navade vsakod-

nevnega oblačenja, kar jim omogoča srečevanje z ljudmi ob obiskih v Sloveniji oziroma obiski Slovencev v Porabju. V ocene respondentov je deloma zajeta tudi sorodnost folklornih elementov v narodnih nošnjah s katerimi se seznanjajo na različnih kulturno umetniških prireditvah (domače platno je osnova narodne nošnje Madžarov in Slovencev v teh krajih).

V skupino respondentov, ki ne najde nobene sorodnosti na obeh straneh meje v oblačenju se je uvrstilo le manjše število respondentov. Preseneča pa dejstvo, da so v tej skupini, ki ne najde stičnih točk v oblačenju prebivalstva na obeh straneh meje, najštevilnejši Slovenci. Ostali, Madžari in Madžari slovenskega porekla so v primerjavi s Slovenci v znatno manjšem številu izbirali alternativo "nič".

V celoti gledano podatki razkrivajo, da je večina respondentov, ne glede na etnično pripadnost, zaznava (malo, precej, mnogo) sorodnosti v oblačenju na obeh straneh meje v Porabju in Prekmurju.

V skupini, ki zaznava "malo" in "precej" sorodnosti prevladujejo "Madžari" (korelacija pri odgovoru "precej" je pomembna, in sicer 2.2).

Zanimivo je dejstvo, da so odgovor "mnogo" izbrali v največjem številu Madžari (24,7%), nekoliko za njimi zaostajajo Slovenci (22,7%). Glede na dejstvo, da so Madžari slovenskega porekla ("Madžari") večinoma izbirali odgovore "malo" in "precej", so le maloštevilni (5,3%) izbrali odgovor "mnogo".

Odgovori Slovencev so dokaj enakomerno razdeljeni (približno 20% vsaka alternativa, razen odgovora "ne vem", ki ga je izbralo 9,4% Slovencev).

Starostna struktura respondentov ne razkriva pomembnejših povezav med zaznavanjem sorodnosti med porabjem in Prekmurjem na področju oblačenja. Značilen je le podatek, da odgovor "ne vem" korelira (3.3) s starostno skupino respondentov do 30 let.

Izobrazbena struktura ima pomembnejši vpliv na prepoznavanje sorodnosti kot starost respondentov. Alternativno "precej" so prežežno izbirali respondenti z VIS/VIŠ in srednjo izobrazbo, medtem ko so se respondenti z nedokončano in dokončano osnovno šolo v manjšem številu odločali za odgovore, ki potrjujejo sorodnosti v oblačenju.

Gledano v celoti odovori potrjujejo dejstvo, da večina respondentov (79,3%) opaža "malo", "precej" ali "mnogo" sorodnosti na obeh straneh meje glede oblačenja prebivalstva na obeh straneh meje. Le manjše število respondentov ne zaznava nobenih sorodnosti med Porabjem in Prekmurjem na tem področju.

"Na tretje vprašanje, ALI OPAŽATE SORODNOSTI NA OBEH STRANEH MEJE V PRIPRAVI HRANE IN PREHRANJEVALNIH NAVADAH, so respondenti odgovorili tako:

Tabela 3:	MADŽARI	"Madžari"	SLOVENC	DRUGI+B.0	SKUPAJ
	%	%	%	%	%
NIČ	11.0	6.7	16.4	28.6	11.8
MALO	23.0	38.7	33.6	28.6	27.2
PRECEJ	28.3	40.0	17.2	0.0	27.1
MNOGO	21.4	6.7	23.4	14.3	19.9
NE VEM	16.3	8.0	9.4	28.6	14.0
Total	65.1	12.5	21.3	0.7 + 0.5	100.0

n= 602

Na medsebojne vplive v prehrani Porabja in Prekmurja so etnologi upozarjali v svojih študijah. Marija Mukič v svoji študiji navaja ugotovitve Vilka Novaka, da je hrana Madžarov in v soseščini živečih Slovencev zelo podobna.⁷

Sklepamo, da primerjanje in ocenjevanje na področju prehranjevanja in prehrambnih navad za respondente ni bilo zahtevno, ker so razvijajoči se čezmejni stiki omogočili spoznavanje Prekmurja tudi s te strani. Hkrati pa je konkretnost področja prehrane omogočilo, da so izkušnje z madžarsko hrano brez težav primerjali s prekmurskimi prehranjevalnimi navadami.

Bistvenih razhajanj med predhodnimi ocenami o sorodnosti in različnosti na obeh straneh meje ne zapažamo. Respondenti so približno enako razdelili svoje ocene kot pri prejšnjih primerjavah. Iz podatkov razberemo, da tudi pri zaznavanju sorodnosti v pripravi hrane in prehranjevalnih navad prevladujejo respondenti, ki so zaznali "malo", "precej" ali "mnogo" podobnosti na tem področju na obeh straneh meje. Pri zaznavanju "malo" sorodnosti prevladujejo "Madžari" (38,7%, korelacija 1.9), sledijo jim Slovenci (33,6%) in Madžari (23,0%). Pri zaznavanju "precej" podobnosti prednjačijo "Madžari" (40,0%, korelacija 2.2), sledijo jim Madžari (28,3%), precej za njimi pa ostajajo Slovenci (17,2%).

Slovenci so se v večjem številu uvrstili v alternativo "mnogo" (23,4%), za njimi sledijo Madžari (21,4%) in v znatno nižjem številu "Madžari" (6,7%). Iz podatkov razberemo, da tudi maloštevilna skupina Drugi, ki na sploh zelo zaostaja za drugimi etničnimi skupinami pri prepoznavanju sorodnosti, na področju prehrane, le zaznava nekaj več sorodnosti na obeh straneh meje.

Razvrstitev odgovorov po starostni strukturi respondentov ne kaže pomembnejših razlik med posameznimi starostnimi skupinami. Izobrazbena struktura respondentov ima nekoliko večji vpliv na zaznavanje sorodnosti v prehrani. Respondenti z višjo izobrazbeno stopnjo so zaznali več sorodnosti na obeh straneh meje na področju prehrane in prehrambnih navad kot respondenti z nedokončano in dokončano osnovno šolo.

Naslednje področje primerjav je zajemalo iskanje sorodnosti ali razlik v obnašanju ljudi na obeh straneh meje. Na vprašanje, ALI OPAŽATE SORODNOSTI V OBNAŠANJU LJUDI NA OBEH STRANEH MEJE (PREKMURJE - ŽUPANIJA VAS), so respondenti odgovorili tako:

Tabela 4:

	MADŽARI %	"Madžari" %	SLOVENC %	DRUGI+B.0 %	SKUPAJ %
NIČ	13,8	8,0	16,4	14,3	13,6
MALO	16,6	37,3	31,3	14,3	22,3
PRECEJ	34,2	40,0	18,8	14,3	31,4
MNOGO	22,4	0,8	24,2	14,3	20,8
NE VEM	13,0	8,0	2,0	42,9	12,0
Total	65,1	12,5	21,3	0,7 + 0,5	100,0

n= 602

Primerjanje in iskanje sorodnih ali različnih potez v obnašanju ljudi na obeh straneh meje je predstavljalo za respondente dokaj zahtevno nalogo. Prepoznavanje sorodnosti ali različnosti v ponašanju v Porabju in v Prekmurju je povezano s pogostostjo medse-

⁷ Marija Kozar Mukič, Tanulmányok a Szlovéniai magyarság körébol, Teleki László alapítvány, Budapest 1994, stran 100.

bojnih stikov med prebivalci obeh pokrajin, kakor tudi s sposobnostjo opazovanja in komuniciranja v obeh jezikih. Na sploh zahtevajo odgovori na to vprašanje več refleksije in miselnega napora od respondentov kot predhodna, bolj konkretna vprašanja.

Izsledki kažejo, da so respondenti tudi to vprašanje, kljub bolj zapleteni naravi, ocenili podobno kot predhodna primerjalna vprašanja, t.j. skupaj je 74,5% je zaznalo neko stopnjo sorodnosti (malo, precej ali mnogo) v obnašanju ljudi na obeh straneh meje.

Razvrstitev odgovorov po etnični pripadnosti respondentov spominja na shemo prejšnjih odgovorov, in sicer v tem, da ni bistvenih razhajanj v prepoznavanju sorodnosti med posameznimi etničnimi skupinami (73,2% Madžarov, 78,1% "Madžarov" in 74,3% Slovencev je zaznalo malo, precej ali mnogo sorodnosti). Ne glede na dejstvo, da imajo Slovenci in "Madžari" boljša izhodišča za prepoznavanje sorodnosti ali razlik v obnašanju (pogostejši stiki s sorodniki, prijatelji in znanci iz Slovenije, boljše komunikacijske sposobnosti v slovenskem jeziku) kot Madžari, so odgovori z vidika etnične pripadnosti respondentov, dokaj izenačeni.

Starostna struktura respondentov ne izkazuje posebnih značilnosti. Pomembnejši vpliv ima izobrazbena stopnja respondentov na zaznavanje sorodnosti v obnašanju na obeh straneh meje. Podobno kot pri predhodnih vprašanjih, respondenti z višjo izobrazbeno stopnjo (srednja, VIS/VISŠ izobrazba) zaznavali več sorodnosti na obeh straneh meje kot respondenti z nižjo izobrazbeno stopnjo.

Zadnje področje primerjav se je osredotočilo na ugotavljanje sorodnosti ali razlik na področju zgodovinskih izkušenj prebivalcev na obeh straneh meje. Na vprašanje ALI OPAZATE SORODNOSTI V ZGODOVINSKIH IZKUŠNJAH LJUDI NA OBEH STRANEH MEJE (PREKMURJE- ŽUPANIJA VAS) so respondenti odgovorili tako:

Tabela 5:

	MADŽARI	"Madžari"	SLOVENC	DRUGI+B.0	SKUPAJ
	%	%	%	%	%
NIČ	16,1	10,7	17,2	14,3	15,6
MALO	19,1	32,0	29,7	14,3	22,9
PRECEJ	31,4	44,0	21,1	14,3	30,6
MNOGO	15,3	5,3	22,7	14,3	15,6
NE VEM	18,1	8,0	9,4	42,9	15,3
Total	65,1	12,5	21,3	0,7 + 0,5	100,0

n= 602

V preteklosti so današnje obmejne pokrajine Madžarske in Slovenije pogosto doživljale skupno usodo, in sicer v času turških napadov (med avtohtonim prebivalstvom na obeh straneh meje je še danes živo izročilo o turški nevarnosti in o junaškem boju proti turškim osvajalcem), v obdobju večstoletne nadvlade Habsburžanov, v težavnih letih prve svetovne vojne in revolucije leta 1919, itd. Sorodna zgodovinska doživetja in izkušnje (pogosto posredovane skozi družinsko izročilo iz roda v rod), lahko še danes pomembno vplivajo na miselno bližino in sožitje ljudi na obeh straneh meje.

V novejšem času so skupne zgodovinske izkušnje nastajale v letih 1941-45, ko je bilo Prekmurje priključeno kraljevini Madžarski. Težavne razmere v času druge svetovne vojne, prihod Rdeče armade leta 1945 v Porabje in Prekmurje, povojna obnova, naraščanje vpliva komunistične partije v obeh državah, so ponovno zblížale izkušnje prebivalcev na političnem, gospodarskem in kulturnem področju. Po letu 1948 (kljub nekaterim skupnim potezam kot so plansko gospodarstvo, nacionalizacija premoženja,

kmetijska politika, ideološki boj proti Cerkvi in političnim nasprotnikom) nastajajo globoke razlike v izgradnji socializma na Madžarskem in med jugoslovansko samoupravno socialistično prakso.

Sklepamo, da respondenti, ki ne opažajo nobene sorodnosti v zgodovinskih izkušnjah ljudi na obeh straneh meje, imeli pri primerjanju zgodovinskih izkušenj v mislih prav to obdobje (od 1948 do 1990), ko so bile razlike med obema državama (Madžarska-Jugoslavija) v stopnji demokratičnosti, kljub nekaterim sorodnim potezom v političnem življenju, bistveno različne.

Ponovno zблиževanje izkušenj ljudi v obmejnih regijah Madžarske in Slovenije je omogočil razpad socialističnega sistema (leta 1990), prehod na parlamentarno demokracijo in tržno gospodarstvo v obeh državah.

Vprašanje je zahtevalo od respondentov poznavanje elementov krajevne zgodovine in najpomembnejšega političnega dogajanja na Madžarskem in v Sloveniji. Šele tovrstna znanja, poleg osebnih izkušenj, dajejo podlago za primerjanje zgodovinskih izkušenj in razkrivanje sorodnosti v zgodovinskem dogajanju regij (Županija Vas in Prekmurje). Predvidevali smo, da so respondentom znani temeljni elementi zgodovinskega dogajanja na Madžarskem in v Porabju, kakor tudi v Sloveniji oziroma v Prekmurju. Poznavanje nekaterih elementov zgodovinskega razvoja in spremljanje političnega dogajanja na obeh straneh meje, šele omogoča objektivno primerjanje zgodovinskih izkušenj in sorodnosti v obeh regijah (Županija Vas, Prekmurje).

S pomočjo anketnega vprašanja smo želeli ugotoviti v kakšni meri se respondenti zavedajo sorodnih zgodovinskih izkušenj bližnje ali daljnje zgodovinske preteklosti. Odgovori kažejo, da večina respondentov zaznava določeno stopnjo sorodnosti v zgodovinskem dogajanju na obeh straneh meje, le manjše del respondentov je izbralo odgovor "nič" ali "ne vem".

Skupnih zgodovinskih izkušenj se zavedajo tako Madžari slovenskega porekla (44% je izbralo odgovor "precej", korelacija je 2.1) kot tudi Slovenci, ki so v največjem številu izbrali odgovor "mnogo" (22,7%, korelacija 2. 0). Hkrati pa se je dokaj močna skupina Slovencev odločila za odgovor "malo" (29,7%, korelacija 2.2) in "precej".

Kljub temu, da pri Madžarih pomanjkanje komunikacijskih sposobnosti v slovenskem jeziku lahko zaviralno vpliva na poznavanje skupne zgodovinske preteklosti je večje število Madžarov (31,4%) menilo, da obstaja "precej" sorodnosti v zgodovinskih izkušnjah prebivalcev na obeh straneh meje.

Razvrstitev odgovorov po starostni strukturi respondentov ne kaže pomembnejših značilnosti. Analiza odgovorov z vidika respondentov izobrazbene strukture ne kaže večjih razhajanj pri izboru odgovorov, opazna je le tendenca, da respondenti z višjo stopnjo izobrazbe (srednja, VIŠ/VIS) izkazujejo boljšo prepoznavnost skupnih zgodovinskih izkušenj.

Na splošno ugotavljamo, da so imeli respondenti z odkrivanjem in prepoznavanjem skupnih zgodovinskih izkušenj imeli težave (zlasti Madžari in Drugi, ki so v večjem številu izbrali odgovor "ne vem"). Kaže, da današnji hiter tempo življenja s številnimi novimi eksistencialnimi problemi na Madžarskem, odvrča ljudi od razmišljanja o minulih zgodovinskih dogodkih in jih umešča v zgodovinsko prazen prostor. Zanimanje za zgodovinsko dogajanje je zaznavno le med izobraženci.

Miselna bližina / oddaljenost Madžarov in Slovencev

Ocene respondentov o miselni bližini oziroma distanci Madžarov in Slovencev razširjajo polje naših preučevanj in prispevajo k razumevanju širših dimenzij interetničnih odnosov v obmejnem prostoru Madžarske in Slovenije.

Anketna vprašanja o miselni bližini/oddaljenosti so preučevala odnos respondentov v Monoštru do vseh pomembnejših etničnih skupnosti v Porabju in Prekmurju kakor tudi do Slovencev v Sloveniji in Madžarov na Madžarskem. Glede na cilje naše študije (interetnični odnosi med Madžari in Slovenci) smo analizirali anketne odgovore o miselni bližini/oddaljenosti Madžarov in Slovencev.⁸ To pomeni, da so respondenti presojali o miselni bližini/oddaljenosti Madžarov in Slovencev na lokalni (mikro) ravni v Porabju in Prekmurju in na širši (makro) ravni o Madžarih na Madžarskem in o Slovenceh v Sloveniji.

Strokovna literatura preučuje na različnih ravneh dimenzije pogledov ("image") na narode, dežele in na medsobojne odnose.⁹ Nekatero pomembnejše izsledke preučevanj o pogledih na narode in dežele je mogoče v strnjeni obliki povzeti tako:

- podobe o narodih nastajajo v interakciji kognitivnih, afektivnih in akcijskih komponent, ki jih pri večini ni mogoče empirično ločevati,¹⁰
- na podobo o narodih pogosto vplivajo stereotipi (enostranski pogledi, predsodki in nosilci negativnih konotacij),
- družbeno okolje oblikuje dispozicije za miselno podobo o etnijah s katerimi je posameznik v stiku.
- podobo o narodu/narodih ustvarja posameznik na podlagi pridobljenih informacij (družina, šola, množična občila, zgodovinski dejavniki, vrednotenje zgodovinske preteklosti, politične spremembe, itd.) in osebnih izkušenj (prebivališče, sorodniki, poznavanje jezika, potovanja, stiki z narodom/narodi),
- na podobo /na predstave, percepcije) o narodu je mogoče vplivati (mediji, politika, šola, prijatelji, itd.).
- z osebnostnim razvojem se podobe o narodu/narodih izpolnjujejo in se tudi spreminjajo.
- na oblikovanje podobe o narodih vplivajo tudi osebne poteze posameznika, družinsko ozadje, družbeni položaj, starost, poklic, izobrazba, število kontaktov z narodom/narodi.

Danes ni dvoma o tem, da politične spremembe in množična občila v veliki meri oblikujejo podobe o državah in tudi o narodih. V našem primeru so politične spremembe v letu 1990 v Sloveniji in na Madžarskem pozitivno vplivale na meddržavne odnose

⁸ Anketno vprašanje je zajemalo še odnos respondentov do Romov, Nemcev, Hrvatov in Srbov na Madžarskem in v Sloveniji

⁹ Pregleden prikaz nekaterih najpomembnejših novejših teorij o teh vprašanjih vsebuje delo Hoffmann Márte in Lendvay Judit (*A nemzetképek vizsgálatának elméleti és módszertani problémái*, Budapest 1986). V delu so poleg lastnih pogledov in empiričnih preučevanj na Madžarskem zlasti analizirani teoretični in metodološki problemi preučevanja podob o narodih v delih K.E.Bouldinga, W.A.Scotta in J. Hallorana

¹⁰ William A. Scott v svojem delu *Psychological and Social Correlates of International Images*, analitično razčlenjuje sestavine "image" o narodu na tri različne vidike, in sicer na:

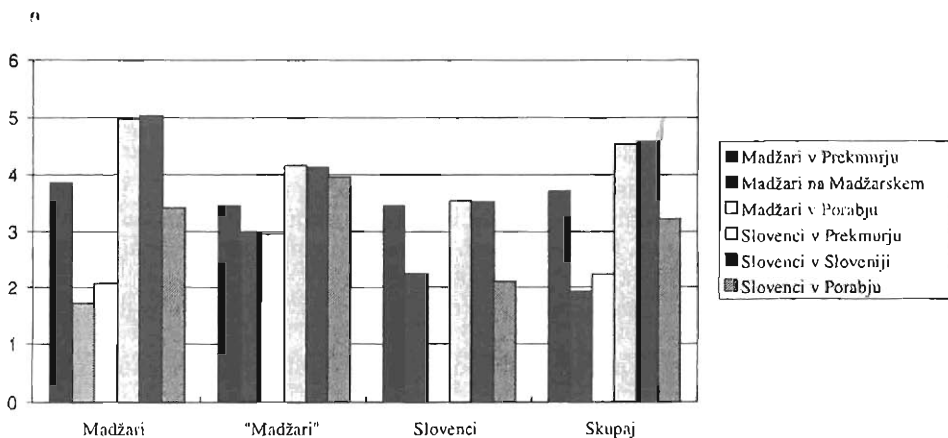
- kognitivno komponento s katero dojemata oseba objekt po intelektualni poti, brez lastnih osebnih odzivov.
- afektivno komponento, ki predstavlja pozitiven ali negativen odnos do objekta in je običajno povezana s pritrilnimi ali odklonilnimi percepcijami.
- akcijsko komponento kot odziv do objekta v smislu percipiranih atributov

med Madžarsko in Slovenijo. Tudi medijske podoba Slovenije na Madžarskem in Madžarske v Sloveniji izpričuje dobre sosedske odnose, ki se manifestirajo v medsebojnem plodnem sodelovanju na različnih področjih družbenega življenja (politika, gospodarstvo, kultura, itd.). To pomeni, da danes, poleg večstoletnega sobivanja Madžarov in Slovencev v skupnem geografskem prostoru v Porabju in Prekmurju, tudi meddržavni odnosi in mediji obeh držav prispevajo k boljšemu medsebojnemu poznavanju in zблиževanju Madžarov in Slovencev.

Navedena spoznanja so nam služila kot izhodišče za preučevanje miselne bližine oziroma oddaljenosti Madžarov in Slovencev v ožjem in širšem okolju.

Respondente iz Monoštra (Madžare, Madžare s slovenskim poreklom in Slovence smo zaprosili, da ocenijo miselno bližino/oddaljenost (glede na jezik, kulturo, način življenja, običaje) Madžarov v Prekmurju, Porabju in na Madžarskem in Slovencev v Porabju, Prekmurju in v Sloveniji. Respondenti so svoje ocene izrazili v točkah (prikazane so povprečne vrednosti), kjer pomeni 1 največjo bližino, 10 pa največjo oddaljenost.

Respondenti so svojo miselno bližino/oddaljenost do posameznih etnij ocenili tako:

Razpon (skalo) za ovrednotenje miselne bližine/oddaljenosti (točke od 1 - 10) smo razdelili tako:

- od 1,0 - 2,5 točk = zelo blizu, - od 2,5 točk - 5,0 točk = dokaj blizu,
- od 5,0 - 7,5 točk = dokaj daleč, - od 7,5 točk - 10,0 točk = zelo daleč

V celoti gledano izsledke o miselni bližini/oddaljenosti kažejo, da se respondenti za izrazito oddaljenost (7,5 do 10,0 točk), ne glede na etnično pripadnost, niso se odločali. Vse ocene respondentov so v okviru ocen zelo blizu in dokaj blizu. Kot najbolj oddaljene so ocenili respondenti Madžari Slovence v Sloveniji, vendar je še tudi njihova ocena praktično v kategoriji "dokaj blizu" (5,04 točk).

Na splošno pa izsledki kažejo, da sta sobivanje na istem prostoru (Madžari in Slovenci v Porabju), kakor tudi geografska bližina (Madžari v Prekmurju) močno vplivalo na zaznavanje in občutenje miselne bližine pri respondentih. Tako so Madžari Slovence v Porabju ocenili kot dokaj blizu (3,42 točk) t.j. skoro enako kot Madžare v Prekmurju (3,47 točk). Slovence v Sloveniji (ki so geografsko bolj oddaljeni in jezikovno različni) pa kot dokaj daleč (5,04 točk).

Pri vseh respondentih je bil večinski narod (Madžari na Madžarskem) ocenjen kot miselno zelo blizu. Točkovanje miselne bližine se je gibalo pri vseh respondentih, ne glede na etnično pripadnost od 1.72 do 2.60 točk. Analiza variance pa je potrdila, da so Madžari na Madžarskem blizu miselnosti vseh respondentov, t.j. Madžarom, Madžarom slovenskega porekla ("Madžari") in Slovencem v Monoštru ($p = 0.146$).

Odgovori razvrščeni po etnični pripadnosti respondentov kažejo nekatere značilnosti, in sicer:

1) Madžarom so miselno "zelo blizu" Madžari na Madžarskem (1.72) in Madžari v Porabju (2.07), Slovenci v Porabju (3.42) in Madžari v Prekmurju (3.47) so jim miselno že nekoliko bolj oddaljeni vendar pa še "dokaj blizu". Na robu skale "dokaj blizu" se nahajajo po oceni respondentov Madžarom, Slovenci v Prekmurju (4.96), medtem ko Slovenci v Sloveniji njihove ocene (z malenkostno razliko) uvrščajo na začetek skale, ki je bolj oddaljena miselnosti Madžarom (5.04). Predvidevamo, da so te ocene nastale kot posledica pomanjkljivih stikov s Slovenijo in neobvladovanja slovenskega jezika.

2) Tudi Madžarom slovenskega porekla ("Madžari") so Madžari na Madžarskem miselno najbližji (2.60), sledijo jim Madžari v Porabju (2.97). Ti izsledki navajajo na sklep, da se je ta skupina, ki je zaradi znanih zgodovinskih okoliščin zunanjo razpoznavnost identete že v veliki meri izgubila, se je že tudi notranje (emocionalno, miselno) zblížala in se v veliki meri poistovetila z večinskim narodom. Asimilacijski procesi v minulih desetletjih in težke življenjske razmere pripadnikov slovenske manjšine v Porabju so ogrozili njihovo etnično preživetje in privedle do spremenljivosti narodne identete.

Slovenci v Prekmurju in Slovenci v Sloveniji je ta skupina ("Madžari") sicer označila kot miselno "dokaj blizu" (4.17 in 4.13), vendar pa so jim Madžari v Prekmurju le nekoliko še bližji (3.44).

3) Podobne značilnosti kot pri respondentih "Madžarih" zasledimo tudi v odgovorih Slovencev. Miselno najbližji so sicer sami sebi (Slovcem v Porabju so prisodili 2.10 točk), sledijo jim Madžari na Madžarskem (2.24 točk) in Madžari v Porabju (2.29 točk). Iz teh podatkov lahko sklepamo, da so Slovenci v Porabju čvrsto vraščeni v madžarsko družbeno okolje in so jim miselno najbližje etnije s katerimi živijo skupaj v svojem ožjem porabskem okolju in v skupni državi Madžarski.

Slovenci v Prekmurju in Slovenci zunaj Prekmurja so respondentom Slovencem približno enako blizu t.j. "dokaj blizu" (3.54 in 3.52 točk).

V celoti gledano so respondenti vse etnične skupine razvrstili v skupini "zelo blizu" ali "dokaj blizu". Nobena skupina ni bila ocenjena kot "zelo daleč", kar pa dokazuje, da je mogoče prihodnost graditi na razumevanju, sožitju in medsebojnem sodelovanju.

Primerjave z izsledki o miselni bližini/oddaljenosti med Lendavo (iz leta 1991 kažejo) in med Monošтром kažejo na nekatere razlike. V Lendavi je miselna bližina zlasti zaznavna med Slovenci in Madžari, ki živijo v Prekmurju. Madžarom v Lendavi so Slovenci iz Prekmurja (način in kvaliteta življenja, kulturni vzorci, navade, obnašanje, itd). Nekoliko bližji kot Madžari na Madžarskem. Razlike niso sicer bistvene vendar zrcalijo vplive slovenskega okolja na miselnost Madžarom v Prekmurju.

V Monoštru so respondenti o miselni bližini do posameznih etnij presojali drugače kot v Lendavi. Vsem respondentom, (Madžarom, "Madžarom" in Slovencem) so miselno zelo blizu Madžari na Madžarskem, šele za Madžari sledijo etnije s katerimi živijo v ožjem okolju t.j. v Porabju. Večjo miselno oddaljenost respondenti iz Monoštra izkazujejo do Slovencev v Prekmurju in zlasti do Slovencev zunaj Prekmurja. Razloge za večjo miselno distanco do Slovencev lahko pojasnimo z nepoznavanjem ali z zelo

skromnim poznavanjem slovenskega jezika, s skromnejšim številom čezmejnih osebnih stikov prebivalcev Monoštra s Slovenijo in z dolgoletno zaprtostjo in izoliranostjo Porabja od sosednje Slovenije.

Razvrstitev odgovorov po starostni strukturi respondentov kaže, da obstaja korelacija med starostjo in določanjem miselne bližine oziroma distance do posameznih etničnih skupin v Porabju in Prekmurju.

Na splošno je razviden trend, da starejši respondenti (nad 50 let) izražajo večjo miselno bližino (do jezika, kulture, načina življenja in tradicij etničnih skupnosti s katerimi sobivajo ali so njihovi bližnji sosedji) kot mlajši respondenti, zlasti skupina do starosti 30 let. Tako so na primer respondentom iz Monoštra Slovenci v Porabju, Slovenci v Prekmurju in Slovenci v Sloveniji respondentom srednje generacije (30 do 50 let) in nad 50 let bistveno bližji kot mladim do 30 let. Ilustrativen primer je ocenitev miselne bližine do Slovencev v Porabju. Med respondenti do 30 let 38,1% meni, da so jim Slovenci v Porabju miselno zelo blizu, medtem ko med respondenti od 30 do 50 let in nad 50 let kar 57,9% in 54,9%, meni enako. Iz zbranih podatkov lahko sklepamo, da hkrati z osebnostnim razvojem ter z nabiranjem življenjskih izkušenj, poteka tudi proces miselnega zблиževanja s kulturo, navadami in življenjskimi vzorci etničnih skupnosti v neposrednem življenjskem okolju (v Porabju) in v sosednji državi.

Tudi analiza variance je pokazala, da obstaja signifikantna povezava med starostjo respondentov iz Monoštra in miselno bližino do obravnavanih stičnih skupnosti (v primeru Madžarov v Porabju $p=0.903$, v primeru Slovencev v Porabju $p=0.477$).

Križanja med miselno bližino (do etničnih skupnosti v ožjem in širšem okolju) in izobrazbeno strukturo respondentov opozarjajo na dokaj prsenetljivo dejstvo, in sicer, da so respondentom z nižjo (dokončana osnovna šola) in srednjo izobrazbo Slovenci v Porabju, Slovenci v Prekmurju in Slovenci v Sloveniji, miselno bližji kot respondentom z VIS/VIS izobrazbo. To pomeni, da so respondenti z dokončano osnovno šolo, poklicno in srednjo šolo, v nasprotju z realnimi pričakovanji (povezanost višje izobrazbe z miselnim zблиževanjem različnih etnij v ožjem in širšem okolju), odkrili več skupnih potez v miselnosti prebivalcev na obeh straneh meje, kot respondenti z VIS/VIS izobrazbo. Hkrati pa med respondenti z nedokončano osnovno šolo zasledimo največ ocen o miselni oddaljenosti do Slovencev v Sloveniji, Slovencev v Prekmurju in tudi do Slovencev v Porabju.

Sklepne ugotovitve

Zapletena struktura percepcij o Sloveniji in Madžarski se je oblikovala v zavesti respondentov v daljšem dinamičnem procesu in v interakciji različnih neposrednih in posrednih dejavnikov, ki so se medsebojno dopolnjevali in se tudi spreminjali.

S preučevanjem nekaterih, za izkušnje in znanje respondentov dovolj oprijemljivih in manj zahtevnih področij (kot je: vloga in pomen posameznih virov pri oblikovanju pogledov na Slovenijo in njene ljudi, informiranost respondentov iz Monoštra o slovenskih nacionalnih praznikih, zapažanja respondentov o sorodnostih in razlikah na obeh straneh meje Porabje / Prekmurje ter pogledi respondentov na miselno bližino / oddaljenost Slovencev in Madžarov), smo poskušali prodreti v svet percepcij, ki razkrivajo nekatere pomembne segmente interetničnih odnosov in pogledov na lastno etnijo in na druge etnične skupnosti.

Spoznavanje Slovenije in njenih ljudi je bilo za respondente iz Monoštra zaradi zgodovinskih okoliščin (dolgoletna nepropustnost madžarske državne meje, izoliranost Porabja, ne le od sosednjih držav temveč tudi od ostalih delov madžarske države, nepoznavanje ali zelo skromno poznavanje slovenskega jezika, itd.) povezano s številnimi ovirami. Šele po politični sprostitvi na Madžarskem (1989), ko se je Porabje odprlo do svojih sosedov (Slovenija, Avstrija) so nastale razmere za boljše spoznavanje in dopolnitev (ali spreminjanje) pogledov na Slovenijo.

Izsledki naše raziskave kažejo, da na oblikovanje pogledov na Slovenijo najpomembneje vplivajo osebne izkušnje respondentov t.j. neposredni stiki s Slovenijo in njenimi ljudmi. Glede na to, da mnogim respondentom še ni omogočeno pogostejše obiskovanje Slovenije (slabe prometne povezave Porabja s Slovenijo, slab gospodarski položaj, itd.), respondenti dobivajo le občasne informacije o Sloveniji pretežno iz madžarskih medijev (zlasti po radiu in TV, manj iz časopisov in revij).

Kljub raznovrstnim možnostim za pridobivanje informacij o sosednji Sloveniji (madžarski RTV programi, oddaje v slovenskem jeziku za porabske Slovence, šola, knjižnice, tisk v slovenskem in madžarskem jeziku, kulturne prireditve, itd.) je informiranost respondentov (ne le Madžarov temveč tudi Madžarov slovenskega porekla in Slovencev) o nekaterih temeljnih dogodkih slovenske zgodovine in kulture izredno skromna. Do teh spoznanj smo prihajali s preučevanjem poznavanja slovenskih nacionalnih praznikov, ki so tesno povezani s slovensko zgodovino in kulturo.

V nadaljem delu raziskave smo na podlagi ocen in primerjav o sorodnostih in razlikah v mikrokolju Porabja in Prekmurja (zunanj vidiz naselij, stavb, ureditev prostora, življenjske navade, vzorci obnašanj, prehrana, oblačenje in zgodovinske izkušnje) razkrivali percepcije respondentov o sosednji Sloveniji.

Kljub temu, da imajo Slovenci in Madžari slovenskega porekla ("Madžari") boljša izhodišča za prepoznavanje sorodnosti ali razlik (pogostejši stiki s sorodniki, prijatelji in znanci iz Slovenije, boljše poznavanje slovenskega jezika) kot Madžari, so ocene respondentov o zaznavanju sorodnosti dokaj izenačene. Vsi respondenti, ne glede na etnično pripadnost, so zaznali sorodnosti na preučevanih področjih med Porabjem in Prekmurjem (največ sorodnosti so ugotavljali na področju prehrane, najmanj pa glede zgodovinskih izkušenj).

Zaključni del študije o miselni bližini oziroma distanci Madžarov in Slovencev (glede na jezik, kulturo, način življenja, običaje) in se usmerja na preučevanje odnosa do lastne in druge etnične skupnosti v ožjem in širšem okolju (Porabje, Prekmurje, Madžarska, Slovenija). Respondenti iz Monoštra se niso odločili za oceno, ki bi izrazito izkazovala izrazito miselno oddaljenost do obravnavanih etnij (Madžarov v Porabju, Madžarov na Madžarskem, Madžarov v Prekmurju, Slovencev v Porabju, Slovencev v Prekmurju in Slovencev v Sloveniji). Večina respondentov je menila, da so Madžarom in "Madžarom" miselno najbližji Madžari na Madžarskem. Respondentom Slovencev so najbližji Slovenci v Porabju, le z majhno razliko jim sledijo Madžari na Madžarskem.

Ne glede na etnično pripadnost so respondenti v pretežni večini presodili, da so jim miselno zelo blizu ali dokaj blizu vse etnične skupnosti, zajete v naše preučevanje. Izjema so Madžari, ki ocenjujejo, da so jim Slovenci v Sloveniji (zunaj Prekmurja) dokaj daleč od njihove miselnosti. Za veliko miselno oddaljenosti (zelo daleč) se respondenti niso odločali v nobenem primeru.

Na podlagi naših izsledkov smemo sklepati, da so percepcije o narodih, ki so nastajale v interakciji kognitivnih, afektivnih in akcijskih komponent, izoblikovale pozitivno

miselno podobo o etnijah (preučevanih v pričujoči raziskavi) s katerimi živijo prebivalci Monoštra v skupnem bivanjskem prostoru in v sosedstvu.

Literatura:

Ágoston Pável, Válogatott tanulmányi és cikkei, Szombathely, 1976,

Flisar Dragan, Slovenci v Porabju, Obzorja, Maribor, 1973

Hirnök Munda Katalin, Spremljanje medijev v Monoštru, Razprave in gradivo 29-30, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana 1994-95

Horvátok, Szerbek, Szlovénok Magyarországon, Országos idegennyelvu könyvtár, Budapest 1991

Kozar Mukič Marija, Slovensko Porabje, Ljubljana-Szombathely, 1994,

Kozar Mukič Marija, Etnološki slovar Slovencev na Madžarskem, Monošter-Szombathely, 1996

Kozar Mukič Maria, Kölcsönhatások, Tanulmányok a Szlovéniai magyarság köréből, Teleki László alapítvány, Budapest 1994,

Mukič Francek- Kozar Marija, Slovensko Porabje, Celje 1982,

Kozar-Mukič Marija, Hirnök Katalin, Szlovének a városokban - Szentgotthárd, III. Békescsabai Nemzetközi Néprajzi Nemzetiségi kutató konferencia előadásai, Budapest -Békescsaba, 1986

Lázár Guy, Tanulmányok a nemzeti tudat témaköréből, Osiris Kiadó, Budapest 1996

Mejak Renata, prispevki k spoznavanju slovenske manjšine v Porabju, Zbornik za zgodovino šolstva in prosvete, Ljubljana 1990,

Mejak Renata, Medčasovna primerjalna analiza čezmejnih stikov in percepcij prebivalcev Monoštra o Madžarski in Sloveniji, razprave in gradivo 31, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana 1996,

Maučec J. In Novak V, Slovensko Porabje, Slovenski knjižni zavod OF v Ljubljani, 1945,

Nećak Lük Albina, Medetnični odnosi v slovenskem etničnem prostoru, Razprave in gradivo 28, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana 1993,

Nećak Lük Albina, Language component of the Interethnic relations issues in the ethnically mixed regions along the Slovene- Hungarian border, Razprave un gradivo 28, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana 1993

Nećak Lük Albina, Jezik in etnična pripadnost v Porabju, Razprave in gradivo 29-30, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana 1996,

Székely A. Bertalan, Od Rabe do Mure, Monošter 1994,

Stipkovits Ferenc, Porabski Slovenci, Celldömök- Szentgotthárd-Szombathely, 1991

Summary

The attitude of the inhabitants of Monošter/Szentgotthard towards Slovenia

The article discusses the views, observations and standpoints of the inhabitants of Monošter/Szentgotthard regarding Slovenia, Slovenes as well as their own ethnic community and Hungary. This complex structure of perceptions was approached through a group of questions included in the following topical fields:

- *the role of individual sources in the shaping of opinions about Slovenia and its people;*
- *respondents' knowledge about the Slovene national holidays;*
- *the respondents' observations of similarities and differences on both sides of the border (Porabje – Prekmurje);*
- *the respondents' opinions about the mutual closeness/remoteness of Slovenians and Hungarians.*

Results of our research project prove that respondents' personal contacts with the life in Slovenia are the most important factor affecting the shaping of the views upon Slovenia. Due to different reasons, these contacts are not as frequent as they could be. Perceptions of Slovenia and Hungary were analyzed on the basis of respondents' comparisons of the microsettings of Porabje and Prekmurje (architecture, urbanization, lifestyle, behaviour patterns, food, clothing, history).

The final part of the article deals with the answers of respondents from Monošter as well as with the mental closeness or remoteness of Slovenes and Hungarians (concerning language, culture, lifestyle and customs). It also studies their attitudes towards their own and other ethnic communities in the narrower and wider geographical area (the Porabje, Prekmurje, Hungary, Slovenia).

Irrespective of their ethnic adherence, most of respondents were of the opinion that mentally they are quite close to all the ethnic communities included in the research project. The only exception are Hungarians; they estimate that the differences between themselves and Slovenes outside Prekmurje are quite substantial.

It can therefore be concluded that perceptions arising from the interaction of cognitive, affective and action components created a positive mental picture of the ethnic communities sharing the same living space.